

# Anayasa Mahkemesi Üyesi İrfan Fidan'ın Andıçme Töreni Açış Konuşması

**Sayın Cumhurbaşkanım,**

**Değerli konuklar,**

Yemin törenimize hoşgeldiniz diyor, sizleri en içten duygularıyla, saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimin başında birazdan yemin edecek olan üyemiz İrfan Fidan'ı tebrik ediyor, kendisine yeni görevinde başarılar diliyorum. Sayın Fidan'ın üyeliğinin şahsı, ailesi, Mahkememiz ve ülkemiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Bilindiği üzere yemin kadim bir gelenektir. Bundan yaklaşık 2500 yıl önce Lycurgus'un söylediği "*Demokrasimizi bir arada tutan güç yemindir*" sözü, yeminin işlevini çok iyi anlatır. Gerçekten de dünyanın hemen her yerinde devlet yetkisini kullananlar, göreve başlarken, toplumu bir arada tutan anayasayı koruyacaklarına dair milletin huzurunda söz verirler.

Anayasa Mahkemesi üyeleri olarak koruyacağımıza yemin ettiğimiz Anayasa'nın ruhunu ve kimliğini oluşturan ortak değerler vardır. Bizi birleştiren ve bir arada tutan bu değerlerin başında bu yıl kabulünün yüzüncü yılını kutladığımız İstiklâl Marşımız gelmektedir.

İstiklâl Marşı bu birleştirici işlevini kısa bir süre önce Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda da icra etmiştir. Meclis'te grubu bulunan tüm siyasi partilerden milletvekillerinin imzaladığı ortak bir önergeyle içinde bulunduğumuz yıl "İstiklâl Marşı yılı" ilan edilmiştir.

Bu kapsamda İstiklâl Marşı'nın anayasal anlamına giriş mahiyetinde birkaç hususu sizlerle paylaşmak istiyorum.

Evela belirtmek gerekir ki, her vesileyle okuduğumuz veya dinlediğimiz millî marşımız aynı zamanda Anayasa'yla güvence altına alınmış bir metindir. Anayasa'nın 3. maddesine göre Türkiye Devletinin millî marşı "İstiklâl Marşı"dır. Madde gerekçesinde de "*Mehmet Akif'in yazdığı ve İstiklâl Harbimizden beri Türk milletinin millî marşı olan 'İstiklâl Marşı'*"nın toplumu birleştiren bir sembol olduğu vurgulanmıştır. Gerekçeye göre İstiklâl Marşımız "*Türk Devletinin ve Milletinin etrafında toplandığı kutsal simgeler*"den biridir. Bu nedenle Mehmet Akif, "*O benim eserim değil, milletin eseridir!*" diyerek İstiklâl Marşı'nı *Safaha'ta* almamıştır.

**Sayın Cumhurbaşkanım,**

“İstiklâl Marşı”, adı üstünde, bir bağımsızlık manifestosudur. Bu manifestonun şiarı ise hiç kuşkusuz hürriyettir. “*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım*” sözüyle başlayan üçüncü dördlük kanaatimce İstiklâl Marşı’nın özünü oluşturmaktadır.

Bu söz aynı zamanda Anayasa’nın da fikrî özeti gibidir. Bu bağlamda *İstiklâl Marşı’nın temel kavramlarından biri olan “hürriyet”in birey, toplum ve devlete dönük üç anayasal boyutunun olduğu* söylenebilir.

- *Bireysel açıdan hürriyet kavramı temel hak ve hürriyetlere sahip olmayı ifade eder.* Buna göre milleti oluşturan fertler, insan olmaları nedeniyle ezelden beri hak ve hürriyetlerin öznesidir. Anayasa’nın temel amacı da fertlerin doğuştan sahip olduğu bu hak ve hürriyetleri güvence altına almaktır.
- *Toplumsal açıdan hürriyet ise başka milletlerin boyunduruğu, esareti altında olmamayı, kendi kaderini özgürce belirlemeyi, kısacası istiklâli anlatır.* Milletimiz en son 15 Temmuz direnişisiyle hürriyetine ve istiklâline canı pahasına sahip çıkmış, kendisine zincir vurulamayacağını bir kez daha tüm dünyaya göstermiştir. Diğer yandan milletin ağır bedellerle elde ettiği bağımsızlığının korunması, Anayasa’nın devlete yüklediği temel görevlerden biridir.
- *Son olarak devlete bakan yönüyle hürriyet millete ait olan egemenliğin kullanımına tekabül eder.* Bu anlamda hürriyet devlet organlarının toplum sözleşmesi mahiyetinde olan anayasaya uygun olarak serbestçe karar alabilmesini gerektirir. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’ndan bu yana tüm anayasalarımızda “*egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu*” değişmez bir ilke olarak yer almıştır. Mevcut Anayasa’nın “*Egemenlik*” kenar başlıklı 6. maddesi uyarınca da “*Türk milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır*”.

Kısacası Anayasa, İstiklâl Marşı’nda ifadesini bulan *milletin hürriyetinin, hakimiyetinin ve istiklâlinin* sembolüdür. Tam da bu nedenle Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayan üstün hukuk kurallarıdır.

Öte yandan hukukun üstünlüğü, İstiklâl Marşı’nın temel değerlerinden olan milletin varlığı, birliği ve istiklâlini sağlamanın da gereğidir. Nitekim İstiklâl Marşımızın şairi, *Safahat’ta* Asım’a şöyle seslenir:

“*Ver bütün kudreti kânûna ki vahdet yürüsün...*”

*Yoksa millet değil ancak dağınık bir sürüsün...*”

Dolayısıyla tüm anayasal ve yasal kurumların ortak sorumluluğu olan hukukun üstünlüğüne saygı ve bunun gereği olan Anayasa’ya sadakat, aynı zamanda İstiklâl Marşı’na vefanın ve onun ruhuna bağlılığın da zorunlu bir sonucudur.

**Sayın Cumhurbaşkanı,**

Bilindiği üzere, Anayasa'ya göre egemenliği kullanan yetkili organlardan biri de Anayasa Mahkemesidir. Kuruluşundan bu yana kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen Anayasa Mahkemesinin görev alanı zamanla genişlemiştir. Özellikle 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren hayata geçen bireysel başvuruyla birlikte anayasa yargısında yeni bir döneme girilmiştir.

Bireysel başvuru, zât-ı devletlerinin büyük çabası ve milletimizin iradesiyle hukuk sistemimizde gerçekleştirilen önemli bir reform ve kazanımdır. Anayasa Mahkemesince kısa süre önce verilen bir kararda da vurgulandığı üzere bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerin korunmasında kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan nihai ve en etkili ulusal hak arama yoludur.

Anayasa koyucunun ifadesiyle bireysel başvurunun amacı "*haklar ve hukukun üstünlüğü temelindeki standartları yükseltecek*" iyi işleyen ulusal bir hak arama yolu oluşturmaktır. Bu noktada memnuniyetle belirtmek isterim ki, bazı arızı sorunlara rağmen bu amaç önemli ölçüde gerçekleşmekte ve bireysel başvuru ülkemizde başarılı şekilde uygulanmaktadır.

Düzenli şekilde yayınladığımız istatistikler de bireysel başvurudaki başarının boyutunu ortaya koymaktadır. Rakamlara bakıldığında son dört yıldır Anayasa Mahkemesine yıllık bazda ortalama 40 bin başvuru yapıldığı görülmektedir. Bugün itibarıyla derdest başvuru sayısı da 40 bin civarındadır. Bunun anlamı son dört yıldır Mahkememizin yapılan müracaat kadar başvuruyu sonuçlandırmış olmasıdır. Dahası geçen yıl salgın şartlarına rağmen 45 binin üzerinde başvuru sonuçlandırılmış, böylece gelen başvuruyu karşılama oranı yüzde 112'ye çıkmıştır.

Diğer yandan Anayasa Mahkemesi yoğun iş yüküyle başa çıkmanın yanında, bireysel başvuruya konu temel hak ve hürriyetlere ilişkin içtihat hukukunu da her geçen gün geliştirmektedir. Dolayısıyla Mahkememiz, kararlarıyla, anayasal haklar ve hukukun üstünlüğü temelindeki standartları, anayasa koyucunun amacı doğrultusunda ve insanımızın hak ettiği şekilde yükseltmektedir.

Bununla birlikte bireysel başvuru ülkemizde nispeten yeni bir kurumdur. Dolayısıyla bazı uygulama sorunlarının ortaya çıktığı da hepimizin malumudur. Bunların başında ihlal kararlarının icrası gelmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi ihlal tespit ettiğinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmetmektedir. Esasen bu durum Mahkemenin takdiri veya tercihinine bağlı bir mesele olmayıp, Kanun'dan ve bireysel başvurunun doğasından kaynaklanan bir zorunluluktur.

Bu aşamada ilgili kurumlara düşen görev ise ihlali ortadan kaldırmak ve benzeri ihlallerin önlenmesini sağlamak için gerekenleri yapmaktır. Bu kapsamda kural olarak mümkün olduğunca durumun eski hâle getirilmesi, başka bir ifadeyle ihlalden önceki duruma dönülmesi sağlanmalıdır.

Öte yandan Anayasa'nın 153. ve 6216 sayılı Kanun'un 50. maddeleri karşısında idari ve yargısal makamlar, Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamakla yükümlüdür. Bu mutlak yükümlülük esasen Anayasa'nın öngördüğü hukuk düzeninin ve hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ve buna bağlı olarak uygulanma zorunluluğu, anayasal hak ve özgürlüklerin korunmasının da güvencesidir. Temel hakların daha iyi korunması amacıyla ihdas edilen bireysel başvuru kurumunun etkili olabilmesi verilen ihlal kararlarının gecikmeksizin yerine getirilmesine bağlıdır.

İfade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması, Anayasa'yı tamamen anlamsız ve işlevsiz hale getirebilir. Anayasa'nın anlamsız hale geldiği, bireylerin ve toplumun hukuka ve devlete olan güveninin sarsıldığı yerde ise bizleri bir arada tutan değerleri koruma imkânı kalmayacaktır.

**Sayın Cumhurbaşkanım,**

**Değerli konuklar,**

Son olarak belirtmek gerekir ki, hak, hukuk ve hürriyet gibi kavramların anayasalarda yer alması tek başına yeterli değildir. Bunların korunması için anayasal hükümlerin hayata geçirilmesi ve ortak anayasal değerlerin korunması noktasında toplumun tüm kesimlerinin duyarlı olması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, görev alanına giren konularda hak eksenli bir yaklaşımı benimseyerek ortak anayasal değerlerimizin hayata geçirilmesi için büyük bir çaba göstermektedir. Mahkememiz Anayasa'da yer alan adalet, eşitlik, temel hak ve özgürlükler, egemenlik, bağımsızlık ve demokratik hukuk devleti gibi küllî değerleri, verdiği kararlarla bir anlamda ete kemiğe büründürmek suretiyle korumanın gayreti içindedir.

Bu nedenle bir yıldır tüm insanlığı derinden etkilemekte olan salgına rağmen fedakârca çalışan başkanvekillerimiz, üyelerimiz, raportörlerimiz ve diğer tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Bu vesileyle bize yüzüncü yılını kutladığımız anlamlı ve muhteşem bir millî marş hediye eden büyük şair ve mütefekkirimiz Mehmet Akif Ersoy'a Allah'tan rahmet diliyorum. İstiklâl Marşı'nı yazdıran millî mücadelenin, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tüm kahramanlarını, onu

gözyaşları içinde ve alkışlarla kabul eden Gazi Meclisimizin mebuslarını ve tüm şehitlerimizi rahmetle, minnetle anıyorum.

Konuşmamı tamamlarken yeni üyemiz Sayın Fidan'ı tekrar tebrik ediyor, emekli olan üyelerimiz Serdar Özgüldür ve Burhan Üstün'e de huzurlu bir emeklilik dönemi temenni ediyorum. Aynı şekilde vefat eden tüm mensuplarımıza Allah'tan rahmet, hayatta olanlara da sağlıklı bir ömür diliyorum.

Törenimizi teşriflerinizden dolayı hepinize şükranlarımı sunuyor, sağlık ve afiyet diliyorum.

Sağolun, var olun. 9.2.2021

**Zühtü ARSLAN**  
**Anayasa Mahkemesi Başkanı**